

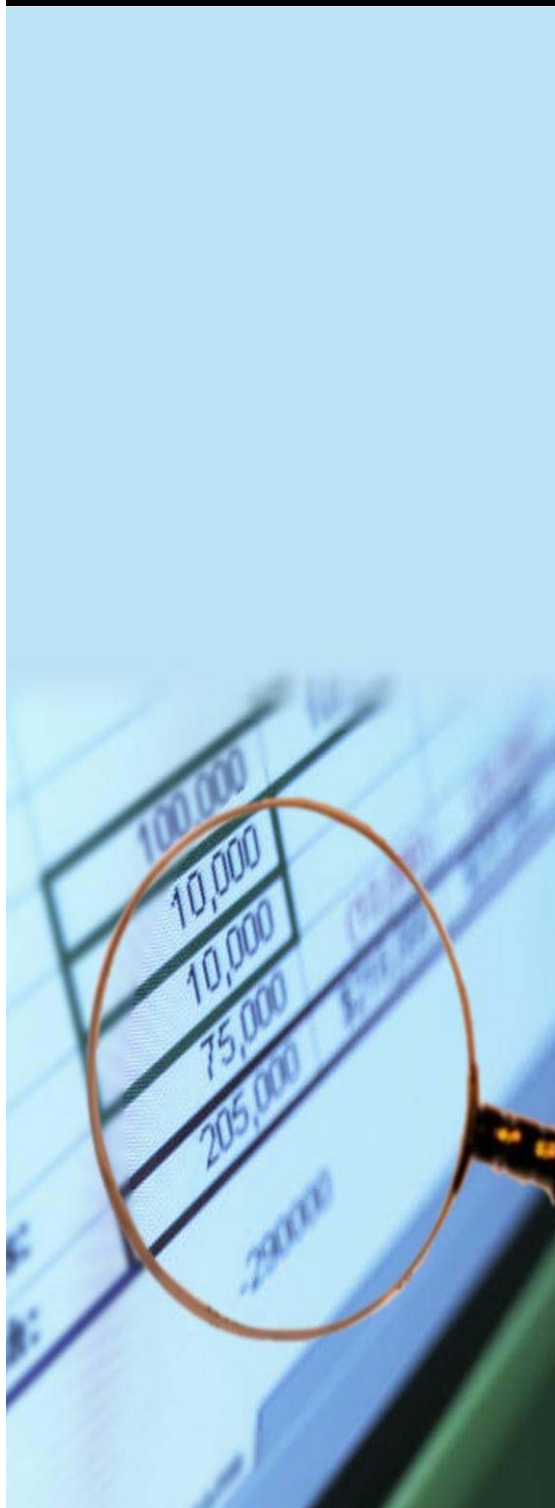
CENTRE FOR TAX POLICY AND ADMINISTRATION

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

OECD KUKUĻDOŠANAS APZINĀŠANAS ROKASGRĀMATA NODOKĻU PĀRBAUDĒM

**OECD Bribery Awareness Handbook for Tax Examiners
Language: Latvian**

KOPSAVILKUMS

Šis dokuments ir daļa no turpinājuma OECD 1996. gada Rekomendācijām par nodokļu atskaitījumiem par kukuļiem, kas samaksāti ārvalstu amatpersonām C(96)27/FINAL.

Tādas likumdošanas pastāvēšana, kas aizliedz nodokļu atskaitījumus par kukuļiem, ir spēcīgs ārvalstu amatpersonu kukuļošanas kavēklis. Tomēr šādas likumdošanas praktiska ieviešana nav jāatstāj bez ievērtības. Šādu likumdošanas izmaiņu kavējošais iespaids ir pilnībā atkarīgs no pasākumiem, kas tiek veikti, lai pārliecinātos par to, ka nodokļu maksātāji ievēro likumu.

Tā kā daudzās valstīs tika ieviesta likumdošana, kas aizliedz nodokļu atskaitījumus par ārvalstu amatpersonām samaksātiem kukuļiem, CFA nolēma turpināt savu darbu pie šādas likumdošanas ieviešanas, sagatavojot rokasgrāmatu, kas palīdzētu nodokļu pārbaudēs atklāt aizdomīgus maksājumus, kuri varētu būt kukuļi. Šīs Kukuļdošanas apzināšanas rokasgrāmatas nodokļu pārbaudēm mērķis ir palīdzēt valstīm izglītēt nodokļu pārbaudējus par metodēm, kas tiek izmantotas kukuļdošanai, kā arī sniegt tiem līdzekļus, ar kuriem atklāt un identificēt ārvalstu amatpersonu kukuļus, kā arī citus to veidus, piemēram, kukuļus valsts amatpersonām savā zemē. Rokasgrāmata sniedz noderīgu juridiski paskaidrojošo informāciju, kā arī praktiskus padomus: kukuļošanas pazīmes, intervēšanas metodes, piemērus (anonīmus) par nodokļu auditā atklātiem kukuļiem, kā arī standarta atskaites formu nodokļu pārbaudes veicējiem, ko nosūtīt savai vadībai, lai sekmētu tendenču novērošanu un riska novērtēšanu.

Valstis var vēlēties izmantot šo Rokasgrāmatu un sniegt to savām nodokļu amatpersonām saistībā ar to apmācības programmām, vai arī izmantot, lai sagatavotu savu kukuļdošanas apzināšanas rokasgrāmatu nodokļu pārbaudēm kukuļošanas atklāšanai, ņemot vērā katras valsts specifiku. Tādēļ Rokasgrāmatā ir norādīts, kur iespējams pievienot specifisku informāciju par konkrēto valsti. Rokasgrāmatu tāpat iespējams arī izmantot kā pārbaudes sarakstu pārbaudes laikā. Visbeidzot to var izmantot Komiteja, lai sekmētu OECD 1996. gada Rekomendāciju par nodokļu atskaitījumiem par kukuļiem, kas samaksāti ārvalstu amatpersonām, ieviešanu valstīs, kas nav OECD dalībvalstis.

SATURS

KOPSAVILKUMS	3
OECD KUKUĻDOŠANAS APZINĀŠANAS ROKASGRĀMATA NODOKĻU PĀRBAUDĒM	5
1. Kukuļošanas iniciatīvas vēsture	5
2. Saistošās vietējās nodokļu normas	6
3. Kukuļošanas definīcijas.....	6
4. Vai nodokļu pārbaūžu veicējiem ir pienākums ziņot par atklātajiem kukuļiem savas valsts iestādēm, kas nodrošina krimināllikuma ievērošanu.....	6
Īpaši noteikumi, ja tādi pastāv, par pierādīšanas pienākumu nelegālu maksājumu aizdomu gadījumā ..	7
5. Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori	7
5.1 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori: izdevumi vai atskaitījumi	7
Maksāšanas metodes	7
5.2 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori: fiktīvi darbinieki.....	9
5.3 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori – grāmatvedība un ieraksti	10
5.4 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori – nodokļu maksātāja uzvedība	10
5.5 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori – slēpšanas metodes	11
5.6 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori – obligāta ziņošana par samaksāto komisijas maksu un līdzīgiem maksājumiem dažās valstīs.....	11
6. Pārbaudes plāns un atbilstības kontrole.....	12
7. Informācija no citām valsts iestādēm.....	12
8. Informācija, kas pieejama no nodokļu līgumu partneriem	12
Vienlaicīgas nodokļu pārbaudes.....	13
9. Pārbaūžu metodes.....	14
Metodes pierādījumu uzkrāšanai tiešie saistībā ar kukuļu atklāšanu:	14
10. Intervijas: mērķis.....	14
Ko intervēt.....	14
Interviju dokumentēšana	15
Interviju metodes	15
Jautājumu uzbūve	15
11. Nodokļu maksātāja iekšējās kontroles novērtēšana	16
Galvenie soļi iekšējās kontroles novērtēšanā	16
Kontroles vide	16
Uzskaites sistēma.....	16
Kontroles procedūras.....	16
12. Īpašas pārbaudes procedūras	16
Melnās kases.....	17
Korporatīvās procedūras neatbilstošiem maksājumiem	18
Pārbaudēs izmantojama anketa (ja tas ir iespējams saskaņā ar vietējo likumdošanu).....	18
1. ielikums: Pārbaudēs izmantojama anketa	19
2. ielikums: Vadlīnijas par korporācijas melnās kases izmantošanas anketu sekojošo gadu pārbaudēs... ..	20
13. Kukuļu novērošana: standarta veidlapa nodokļu pārbaūžu veicējiem ziņošanai vadībai par atklātajiem kukuļiem.....	20
Veidlapa nodokļu pārbaūžu veicējiem ziņošanai vadībai par atklātajiem kukuļiem	21

OECD KUKUĻDOŠANAS APZINĀŠANAS ROKASGRĀMATA NODOKĻU PĀRBAUDĒM

Šīs Rokasgrāmatas mērķis ir palīdzēt valstīm izglītēt nodokļu pārbaudējus par metodēm, kas tiek izmantotas kukuļdošanai, kā arī sniegt tiem līdzekļus, ar kuriem atklāt un identificēt ārvalstu amatpersonu kukuļus, kā arī citus to veidus, piemēram, kukuļus valsts amatpersonām savā zemē. Valstis var vēlēt izmantot šo Rokasgrāmatu un sniegt to savām nodokļu amatpersonām saistībā ar to apmācības programmām, vai arī izmantot kā pārbaudes sarakstu, vai lai sagatavotu savu rokasgrāmatu nodokļu pārbaudēm kukuļdošanas atklāšanai, ņemot vērā katras valsts specifiku.

1. Kukuļdošanas iniciatīvas vēsture

1. Kukuļdošana starptautiskajos biznesa darījumos rada nopietnas morālas un politiskas problēmas, un veido lielas ekonomiskas izmaksas, kavējot starptautiskās tirdzniecības un investīciju attīstību, palielinot darījumu izmaksas un izkropļojot konkurences apstākļus. Kukuļu traktējums nodokļos var palielināt šos izkropļojumus.

2. OECD valstis un vairākas valstis, kas nav dalībvalstis, vienojās par 1997. gada Konvenciju par ārvalstu amatpersonu kukuļdošanas apkarošanu starptautiskā biznesa darījumos. Konvencija stājās spēkā 1999. gada 15. februārī. Visas OECD valstis un vairākas valstis, kas nav dalībvalstis, ir parakstījušas šo konvenciju. Pašmāju valsts amatpersonu kukuļdošana ir krimināls nodarījums vairumā valstu. Pirms Konvencijas spēkā stāšanās ārvalstu amatpersonu kukuļdošana saskaņā ar daudzu valstu likumdošanu nebija krimināls nodarījums. Līdz ar to OECD Konvencija veido nozīmīgu daļu no saskaņotiem starptautiskiem centieniem padarīt kukuļdošanu par krimināli sodāmu un samazināt sazēlušo korupciju pasaules ekonomikā. Tās mērķis ir apturēt kukuļu izmantošanu starptautisko biznesa darījumu panākšanai un stiprināt vietējos pretkorupcijas centienus, kas vērsti uz pārvaldības standartu paaugstināšanu un pieaugošu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību. Konvencija uzliek parakstītājiem par pienākumu pieņemt nacionālo likumdošanu, kas padara ārvalstu amatpersonu kukuļdošanu par kriminālu nodarījumu. Tā sniedz plašu valsts amatpersonas definīciju, aptverot visas personas, kas pilda valsts pārvaldes funkcijas. Tā pieprasa, lai ārvalstu amatpersonu kukuļdošana būtu sodāma ar efektīviem, proporcionāliem un dismotivējošiem krimināliem sodiem, kas pielīdzināmi sodiem, ko piemēro par savas valsts amatpersonu kukuļdošanu.

3. Nodokļu jomā Fiskālo jautājumu komiteja – OECD galvenā nodokļu politikas iestāde – 1994. gadā uzsāka dalībvalstu nodokļu likumdošanas izskatīšanu, lai noteiktu jebkādas normas, kuras var netieši sekmēt ārvalstu amatpersonu kukuļdošanu. Tā secināja, ka gadījumos, kur šādas normas pastāvēja, un kur to izmaiņas efektīvi kavētu ārvalstu amatpersonu kukuļdošanu, ir jāsekmē nodokļu administrācijas veikt nepieciešamās izmaiņas.

4. 1996. gada aprīlī pēc CFA ierosinājuma OECD Padome pieņēma Rekomendācijas par nodokļu atskaitījumiem par kukuļiem, kas samaksāti ārvalstu amatpersonām C(96)27/FINAL. Šīs rekomendācijas aicina tās dalībvalstis, kas pieļauj nodokļu atskaitījumus par šādiem kukuļiem, pārskatīt savu politiku ar mērķi aizliegt šādus atskaitījumus. Padome atzina, ka tendence uzskatīt kukuļus ārvalstu amatpersonām par nelikumīgiem var sekmēt šādu rīcību. Rekomendācijas uzdod CFA novērot to ieviešanu un popularizēt tās savos kontaktos ar valstīm, kas nav dalībvalstis. Šo uzdevumu nostiprināja pārskatītās Rekomendācijas, ko Starptautiskā biznesa darījumu kukuļdošanas apkarošanas padome pieņēma 1997. gada 23. maijā, kas rosināja dalībvalstis bez kavēšanās ieviest 1996. gada rekomendācijas. Ārvalstu amatpersonu kukuļdošanas padarīšana par kriminālu nodarījumu dalībvalstīs bieži ir bijis kritērijs nodokļu likumdošanas grozījumiem, lai nepieļautu nodokļu atskaitījumus par kukuļiem tajās valstīs, uz kurām attiecas Rekomendācijas.

5. Tā kā likumdošana, kas aizliedz nodokļu atskaitījumus par kukuļiem ārvalstu amatpersonām, bija jāievieš visās valstīs, uz kurām attiecās 1996. gada rekomendācijas, CFA nolēma turpināt darbu pie to ieviešanas ar konkrētu projektu: sastādīt OECD kukuļošanas apzināšanas rokasgrāmatu valsts amatpersonu kukuļu noteikšanai, kas palīdzētu atklāt kukuļus nodokļu pārbaūžu laikā.

6. Audita rokasgrāmatas dod iespēju nodokļu administrācijām labāk izglītēt nodokļu pārbaūžu veicējus par labākajām izmantojamām metodēm un faktiem, kam pievērst uzmanību pārbaūžu laikā, kuri iespējams varētu novest līdz neatskaitāmu kukuļu maksājumu atklāšanai. Rokasgrāmatas arī palielina nodokļu pārbaūžu veicēju pārliecību, atklājot ar kukuļošanu saistītus darījumus. Tā kā daudzas dalībvalstis izstrādā rokasgrāmatas nodokļu pārbaūžu veicējiem vai arī apsver šādu iespēju, tas šķita atbilstošs brīdis apspriest jautājumus, kurus šādai rokasgrāmatai būtu jāaplūko.

2. Saistošās vietējās nodokļu normas

ŠAJĀ VIETĀ VALSTĪM TIEK LŪGTS IEVIETOT ATSAUCES UZ TO SAISTOŠAJĀM LIKUMDOŠANAS NORMĀM ATTIECĪBĀ UZ NODOKĻU ATSKAITĪJUMU NEIESPĒJAMĪBU PAR KUKUĻIEM ĀRVALSTU AMATPERSONĀM

3. Kukuļošanas definīcijas

7. Korupcijai ir tikpat daudz dažādas definīcijas, cik daudz ir dažādu korupcijas veidu. Kukuļošana ir noteikta korupcijas forma, kuru iespējams definēt kā kādas vērtības brīvprātīgu nodošanu, lai ietekmētu amatpersonas pienākumu izpildi vai nu veicot kaut ko neatbilstošu, vai neveicot ko tādu, kas būtu jāveic saskaņā ar attiecīgā amata pienākumiem.

4. Vai nodokļu pārbaūžu veicējiem ir pienākums ziņot par atklātajiem kukuļiem savas valsts iestādēm, kas nodrošina krimināllikuma ievērošanu

8. Pienākums nodokļu pārbaūžu veicējiem ziņot par atklātajiem kukuļiem savas valsts iestādēm, kas nepieļauj krimināllikuma pārkāpumus, ir atkarīgs no attiecīgās valsts tiesiskās sistēmas. Dažās valstīs nodokļu administrācijai ir pienākums sniegt informāciju policijai, prokuratūras administrācijai un tiesām, ja kukulis attiecas uz lietu, kurā pastāv aizdomas par noziegumu saistībā ar nodokļu nomaksu. Citās valstīs tā nav. Kad informācija ir krimināllikuma ievērošanas uzraudzības iestāžu rīcībā, tās var to nodot saviem kolēģiem citās valstīs pamatojoties uz starptautiskiem vienošanās dokumentiem par savstarpējo tiesisko palīdzību.

ŠAJĀ VIETĀ VALSTIS VAR IEVIETOT SAVUS KONKRĒTOS LIKUMUS PAR PIENĀKUMU, JA TĀDS IR, NODOKĻU PĀRBAUŽU VEICĒJIEM ZIŅOT PAR ATKLĀTAJIEM KUKUĻIEM SAVAS VALSTS IESTĀDĒM, KAS NEPIEĻAUJ KRIMINĀLLIKUMA PĀRKĀPUMUS

Īpaši noteikumi, ja tādi pastāv, par pierādīšanas pienākumu nelegālu maksājumu aizdomu gadījumā

ŠAJĀ VIETĀ VALSTIS VAR IEVIETOT SAVUS KONKRĒTOS LIKUMUS PAR PIERĀDĪŠANAS PIENĀKUMU NELEGĀLU MAKSĀJUMU AIZDOMU GADĪJUMĀ, JA TIE ATŠKIRAS NO VISPĀRĒJIEM PRINCIPIEM PAR PIERĀDĪŠANAS PIENĀKUMU

5. Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori

9. Lai slēptu kukuļus, nodokļu maksātāji visumā izmantos tās pašas metodes, kas tiek izmantotas ienākumu slēpšanai. Līdz ar to nodokļu pārbaužu veicējiem būs jāmeklē kukuļošanas pierādījumi tādā pat veidā, kā tie meklē krāpšanas pierādījumus. Nodokļu maksātāji, kuri apzināti uzrāda mazākus maksājamos nodokļus, bieži vien atstāj pierādījumus identificējošu norāžu veidā (vai indikatorus).

10. Krāpšanas indikatori var sastāvēt no viena vai vairāku apzinātu pārkāpumu veikšanas no nodokļu maksātāja puses ar konkrētu mērķi izvairīties no nodokļiem. Krāpšanas indikatorus iespējams sadalīt divās kategorijās: apstiprinoši indikatori un apstiprinošas darbības. Jebkurā gadījumā krāpšanu nav iespējams atrast, ja nepastāv apstiprinošas darbības. Apstiprinoši indikatori kalpo kā zīmes vai simptomi, vai norāda, ka varētu būt veiktas darbības ar mērķi maldināt, slēpt vai padarīt lietas šķietami citādas, nekā tās ir. Indikatori paši par sevi vēl nekonstatē, ka konkrēts process tika veikts; arī apstiprinošām darbībām ir jābūt klātesošām.

11. Apstiprinošas darbības konstatē, ka noteikts process tika apzināti veikts ar nolūku maldināt, izvairīties, maskēt, slēpt, pavērst notikumus citādi vai padarīt tos neskaidrus, vai padarīt lietas šķietami citādas, nekā tās ir. Šādi piemēri ir noteiktu lietu izlaišana, kamēr citas līdzīgas lietas tiek iekļautas, bankas kontu slēpšana, nespēja ieskaitīt ieņēmumus biznesa kontos un ieņēmumu avotu neuzrādīšana. Zemāk parādītie krāpšanas indikatori ir saistoši arī kukuļu noteikšanai.

5.1 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori: izdevumi vai atskaitījumi

12. Tās var izpausties kā nozīmīgi atskaitījumu pārspīlējumi vai sastāvēt no fiktīvu atskaitījumu prasīšanas.

Maksāšanas metodes

13. Zemāk parādītas dažas metodes, kuras iespējams izmantot līdzekļu novirzīšanai amatpersonām. Tās nekādā ziņā nav jaunas metodes, un tās veido tikai nelielu daļu no izmantotajām metodēm, bet šeit tās uzrādītas, lai uzsvērtu nepieciešamību izmantot radošas izmeklēšanas metodes, lai atklātu valsts amatpersonu korupcijas gadījumus.

14. Līdzekļu pārskaitīšana, izmantojot likumīgu biznesu: Valsts amatpersonas kontrolēta firma samaksā lielu naudas summu nesaistītai korporācijai, pretī saņemot fiktīvus rēķinus par it kā konsultāciju maksu. Korporācija savukārt uzdot par čekiem saņemt naudu kādai no tās korporatīvajām amatpersonām, kura saņem naudu ar kāda bankas darbinieka palīdzību. Nauda atgriežas pie pirmās korporācijas amatpersonām, starp kurām bija arī valsts amatpersona.

15. Līdzekļu pārskaitīšana, izmantojot neesošu firmu: Uz fiktīva vārda tiek atvērts bankas konts, ko izmanto čeku pārvēršanai par naudu. Rēķinus un fiktīvās firmas vārda sagatavo kā iegādes pierādījumus. Fiktīvās firmas rēķini tiek iesniegti bankā un tiek izņemta nauda.

16. Kampanjas izdevumu apmaksāšana: Viens piemērs netiešiem maksājumiem politikā ir kad kampanjas komiteja vai kandidāts sniedz neapmaksātu rēķinu par kādiem kampanjas izdevumiem, piemēram, par apskaņošanas aparatūras īri vai izdales materiālu un plakātu drukāšanu, utt.

17. Netiešie maksājumi valsts amatpersonām – Viena netiešā maksājuma metode ir maksājuma veikšana juridiskajai firmai. Šādā gadījumā advokāts vienkārši darbojas kā starpnieks, kuram tiek izsniegti čeki par šķietami sniegtiem juridiskajiem pakalpojumiem. Maksājumi tiek ieskaitīti advokāta pārvaldīšanā esošos kontos, un izmaksas no šī konta nonāk valsts amatpersonas rīcībā. Šādu metodi pielieto, izmantojot arī sabiedrisko attiecību, reklāmas vai grāmatvedības firmas.

18. Netieša kukuļu maksāšanas metode ir caur ziedojuma prasīšanu bezpeļņas organizācijai, kura nav izveidota kā amatpersonas biznesā iesaistīta iestāde, bet kurā amatpersona ir viena no bezpeļņas organizācijai vadītājiem.

19. Rēķina piestādīšana klientam par paaugstinātu cenu salīdzinājumā ar faktisko tirgus cenu: starpība starp saņemto summu un normālo cenu tad tiek samaksāta starpniekam, neietekmējot biznesa peļņu (problēmas rada starpnieka noteikšana, jo kā tāds tas reti parādās uzņēmuma grāmatvedībā).

20. Izdevumus uzņemas uzņēmums un izdevumu rēķins par preču glabāšanu vai uzņēmuma preču piegādes uzraudzību, vai uzstādīšanu valstī, kurā tiek iegūts tirgus.

21. Arhitektu biroja iesaistīšanās uzņēmuma vietējās infrastruktūras uzstādīšanai vai izveidei, pārķaitot attiecīgos maksājumus uz kontu, kas atrodas zemu nodokļu zonā.

22. Komisijas maksas uzņēmuma grāmatvedībā tiek reģistrētas kā saistības, nevis kā uzņēmuma ienākumi. Šķietamo saistību nomaksa tiek veikta pirms uzņēmuma nodokļu uzskaites gada beigām. Maksājums tiek veikts vadības uzņēmumam, kas atrodas zemu nodokļu valstī, un šķietami ir nopelnījis komisijas maksas ienākumus. Komisijas maksas neregistrēšana pie ienākumiem vai maksājums vadības uzņēmumam kā izdevumi uzņēmuma grāmatvedībā, neradot saistības gada beigās, var padarīt valsts amatpersonai domāta maksājuma atklāšanu grūtāku.

23. Ir iespējams izmantot tradicionālās revīzijas metodes, lai atklātu kukuļu maksājumus. Tas prasa rūpīgi izvērtēt visus kontus, lai pārliecinātos par atsevišķu izdevumu spēkā esamību, un aplūkot, kādas konkrētas pozīcijas var radīt atrunas. Vai apmaiņā pret konkrētiem maksājumiem tiek sniegti reāli pakalpojumi; un ja tas tā ir, vai pakalpojumi atbilst par tiem veiktajiem maksājumiem? Ir svarīgi atcerēties, ka izmaksātie līdzekļi ne vienmēr ir domāti tādiem nolūkiem, kā tas varētu šķist. Labai izmeklēšanai nepieciešama lielāka analīze, lai noteiktu, vai izmaksātie līdzekļi ir reāls darījums vai tikai aizsegs vai līdzeklis, caur kuru novadīt līdzekļus ar nolūku tos izmaksāt valsts amatpersonai.

24. Profesionālie pakalpojumi: nepieciešams rūpīgi pārbaudīt visus attaisnojošos dokumentus, kas saistīti ar maksu par profesionālajiem pakalpojumiem, lai pārliecinātos par aprakstu un veikto pakalpojumu paskaidrojumu atbilstību, kā arī jebkādiem netipiskiem palielinājumiem. Ir noteikts, ka daudzas firmas vienkārši pieskaita maksājumus proporcionāli projektiem un konkrētiem maksājumiem papildus tipiska rēķina summai, kura tiktu maksāta par faktiski paveiktu darbu. Šāda paaugstināta rēķinos norādītā summa tika izmantota, lai atgūtu iepriekš sagatavotus maksājumus politiķiem vai valsts amatpersonām, ko firmas veic nodokļu maksātāja labā. Tāpat indikators varētu būt lielu maksājumu esamība konsultantu uzņēmumiem, ja rēķini ir samērā nekonkrēti.

25. Braucienu un izklaides izdevumi: izdevumu kontu analīze ir parādījusi, ka nelikumīgas maksājumus iespējams atskaitīt kā braucienu un izklaides tēriņus. Izmantojot darbinieku izdevumu kontus un korespondenci, ir iespējams rekonstruēt atsevišķu darbinieku ceļojumu dokumentus. Korespondence un direktoru padomes izdevumu kvītis tika rūpīgi izvērtētas, lai noteiktu politiskus noteikumus, funkcijas un

braucienus politisku iemaksu veikšanai. Izmantojot visus iepriekš uzskaitītos avotus, tika noteikts datums, laiks un vieta, kur nodokļu maksātājs bija iesaistīts nelikumīgās politiskās darbībās. Visi braucienu izdevumi saistībā ar katru konkrētu notikumu tika izlasīti no nodokļu maksātāja sniegtajiem attaisnojošajiem dokumentiem. Kā korekciju primārais avots kalpoja sekojošas kategorijas:

- Vadības braucienu izdevumi
- Čarterreisu braucieni – vai nu nodokļu maksātāja darbiniekiem, vai tieši samaksāti par politiskā kandidāta braucieniem.
- Nodokļu maksātāja privātās lidmašīnas pilotu izdevumi.
- Dažādu atlasītu darbinieku izdevumi, ieskaitot tiešās kredītkaršu maksas.

5.2 *Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori: fiktīvi darbinieki*

26. Algu sarakstu iespējams palielināt dažādos nolūkos, tajā skaitā kukuļošanai. Mērķis parasti ir viens un tas pats: izņemt līdzekļus no biznesa kā samazinājumus, saņēmējam nemaksājot ienākuma nodokli par ienākumiem. Šī metode parasti tiek izmantota, ja maksājotais uzņēmums darbojas tādā biznesā, kas neko nepārdod par naudu, un naudu iespējams izņemt tikai kā čeku. Šo metodi iespējams arī izmantot kā nodokļu apiešanas shēmu, kas dod nodokļu maksātājam iespēju iegūt līdzekļus kukuļošanai, izspiešanai, maksāšanai par personāla izdevumiem, azartspēļu zaudējumu atmaksai vai aizdevumu blēžu parādu segšanai.

27. Cits veids, kā palielināt algu sarakstu, ir iekļaut tajā politisko partiju darbiniekus, kaut arī šie darbinieki par maksu uzņēmumam nekādus pakalpojumus nesniedz. Tādu pat metodi iespējams izmantot attiecībā uz valsts amatpersonām.

28. Lai atklātu fiktīvu darbinieku pazīmes, īpaša uzmanība ir jāpievērš algu saraksta ierakstiem:

- Ja pastāv aizdomas vai informācija, ka tiek izmantoti fiktīvi darbinieki, tad nepieciešams pārbaudīt vienošanās par čekiem. Ja nauda par čekiem tiek izņemta tajā pat bankā vai caur citām personām, maksātājs var būt zināms bankai vai izmaksu veicējiem.
- Ja uzņēmums sniedz vai piedalās apdrošināšanas segtos pensiju plānos, utt., pārbaudiet darbinieku atlaišanu, lai noteiktu, vai darbinieki ir arī izslēgti no algu saraksta.
- Uzņēmums var turpināt izsniegt čekus darbiniekam, kas aizgājis no darba. Nejauši izvēlieties darbiniekus un salīdziniet maksājumus dažādos gada periodos.
- Galvenie darbinieki vai amatpersonas var uz laiku pieslēgties politiskām partijām, lai sniegtu dažādus pakalpojumus, tajā pat laikā turpinot saņemt algu no darba devēja. Ir jāmēģina noteikt, kur darbinieka pakalpojumi ir sniegti laikā, kad viņš atradies algu sarakstā un kad tas tiek apšaubīts. Izdevumu kompensēšanas ziņojumu pārbaudes var palīdzēt noteikt darbinieka ģeogrāfisko atrašanās vietu konkrētā laikā. Šī informācija var būt par pamatu turpmākām darbinieka iztaujām.

29. Dažām valsts amatpersonām ir maz likumīgu ienākumu avotu. Tādēļ dažas no tām var vēlēties subsidēt savus ienākumus ar nelegālām darbībām. Šīs personas sameklēs biznesu, kas vēlēties viņus

iekļaut algas sarakstā un regulāri izsniegt viņiem algas čekus, pat ja darbinieks nesniedz nekādus pakalpojumus.

30. Pārbaudes veicošajam darbiniekam ir jāpaplašina izmeklēšana attiecībā uz aizdomās turamu valsts amatpersonu un jāizseko naudas izņemšanai par tās algas čekiem, lai noteiktu, vai daļa no naudas tika atdota uzņēmumam. Ja pārbaudāmā iestāde tiek turēta aizdomās par to, ka valsts amatpersona to izmanto, lai izvairītos no nodokļiem, pārbaudes veicējam ir jāpievērš uzmanība noteiktiem indikatoriem, kas apstiprinātu aizdomas.

- Noteikt, vai naudu par čekiem saņem darba devējs.
- Noskaidrot, vai darbiniekam ir atbilstoša kvalifikācija, lai veiktu tās funkcijas, par kurām tas saņem algu.
- Ja reģistri uzrāda, ka darbinieks vēl joprojām ir algu sarakstā pārbaudes veikšanas laikā, no kāda darbinieka, kas tam piekrīt, ir jāmēģina noskaidrot, vai tie reāli atrodas darba vietā.
- Ja darbinieka amats ir ārējais pārdošanas aģents, kādam darbiniekam, kas tam piekrīt, ir jāmēģina noskaidrot, kas ir viņa klienti, un konstatēt, vai šis darbinieks faktiski tiekas ar klientiem.

31. Pārbaudes veicējam var būt nepieciešams pieprasīt informāciju ārzemēs, ja fiktīvais darbinieks ir ārvalstu amatpersona (skatīt zemāk sadaļā par informācijas apmaiņu). Dažas valstis uzskata, ka fiktīvu darbinieku izmantošana viņu valstīs ir mazāk ticama, jo izmaksu vietā tiek ieturēti augsti nodokļi un sociālās iemaksas.

5.3 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori – grāmatvedība un ieraksti

32. Lai atklātu kukuļus, pārbaudes veicējs meklēs grāmatvedībā un reģistros tādas tradicionālas manipulācijas metodes kā:

- Divkāršas grāmatvedības vešana vai vispār grāmatvedības neesamība.
- Nepatiesu ierakstu veikšana vai labojumu veikšana uzskaitē un reģistros, dokumenti ar datumu pagātnē vai nākotnē, viltus rēķini, viltus iesniegumi, atskaites, citi viltus dokumenti vai iesniegumi.
- Nespēja uzturēt pienācīgus reģistrus, reģistru slēpšana vai atteikšanās uzrādīt noteikta veida reģistrus, utt.

5.4 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori – nodokļu maksātāja uzvedība

33. Tāpat var būt noderīgi izvērtēt nodokļu maksātāja uzvedību, jo īpaši attiecībā uz kukuļiem, piemēram:

- Mēģinājumi kavēt pārbaudes. Piemēram, nespēja atbildēt piemērotus jautājumus, atkārtota tikšanās laiku atcelšana vai atteikšanās uzrādīt reģistrus.
- Darbinieku liecības attiecībā uz nodokļu maksātāja nestandarta biznesa praksi.

- Uzskaites un reģistru iznīcināšana, jo īpaši tad, ja tas notiek uzreiz pēc pārbaudes sākuma.
- Neatbilstošu izdevumu segšana amatpersonām vai uzticības personām, vai izdevumu segšana no amatpersonu vai uzticības personu puses.
- Iesniegumu un saistītu dokumentu apzīmēšana ar pagātnes datumu, un
- Mēģinājumi piekukuļot pārbaucēju.

5.5 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori – slēpšanas metodes

34. Iespējams izmantot virkni slēpšanas metožu, lai neatklātu kukuļus, piemēram, darījumus ārpus ierastās biznesa gaitas, ar slepenību apvītus darījumus, nepatiesus ierakstus devēja vai saņēmēja grāmatvedībā, slepen bankas kontu izmantošana ienākumiem, depozīti bankas kontos uz kandidāta vārda un biznesa darījumu veikšana ar svešu vārdu.

5.6 Krāpšanas vai kukuļošanas indikatori – obligāta ziņošana par samaksāto komisijas maksu un līdzīgiem maksājumiem dažās valstīs

35. Dažās valstīs ir prasība obligāti uzrādīt maksājumus komisijas maksām, iemaksām un līdzīgiem maksājumiem par labu rezidentiem un nerezidentiem. Dažās valstīs pastāv plaša obligāta atskaitīšanās par maksājumiem indivīdiem (ieskaitot komisijas maksas) un šīs informācijas apmaiņa notiek automātiski. Citās valstīs var būt sistēma nodokļu ieturēšanai no šādiem maksājumiem, kas arī dod iespēju nodokļu administrācijas iestādēm iegūt informāciju par šādu maksājumu saņēmēju identitāti.

36. Obligātā atskaitīšanās nosaka, ka indivīdi vai juridiskas iestādes, kas, veicot savu biznesu vai profesiju, maksā komisijas maksas, brokeru nodevas, kompensē izmaksas un maksā citas maksas vai kompensācijas rezidentiem un nerezidentiem, katru gadu šos maksājumus deklarē nodokļu administrācijas iestādēm. Šis pienākums var attiekties uz visām juridiskām iestādēm, neatkarīgi no to mērķa vai darbības, ieskaitot valsts administrāciju nacionālā un vietējā līmenī, kā arī valsts kontrolē esošus iestādījumus. Nespēja iesniegt šādu informāciju var novest pie veikto maksājumu atskaitījumu atļaujas nesapeņemšanas (pat ja maksājums faktiski ir aplūkots ar nodokļiem no saņēmēja puses), un ir piemērojami arī nodokļu sodi. Līdz ar to nodokļu administrācijas rīcībā ir līdzeklis, kas dod iespēju analizēt par komisijas maksām sniegtās informācijas attīstību, un tas var potenciāli būt kritērijs uzsākt nodokļu auditu, ja parādās korupcijas saites. Tradicionāli tiek sekots šādiem rādītājiem:

- Saņēmēju atrašanās zemu nodokļu teritorijās
- Lielu summu izmaksa saņēmējam, kas līdz šim ir saņēmis nelielas summas
- Maksājumu un saņēmēju pieaugums
- Nozīmīgas summas izmaksātas advokātiem ārzemēs
- Saņēmēju atrašanās tādās ģeogrāfiskās zonās, kur uzņēmums neveic savu darbību.

37. Obligāta atskaitīšanās nodokļu administrācijas iestādēm par komisijas maksu, iemaksu un līdzīgu maksājumu nomaksu, vai iesniegums par ieturētiem nodokļiem no līdzīgiem maksājumiem rezidentiem un nerezidentiem var būt līdzeklis gan lai nodrošinātu šādu saņēmēju ienākumu aplūkšanu ar

nodokli, gan lai novestu līdz potenciālam auditam attiecībā uz pieprasītajām atmaksām par tādiem komisijas maksājumiem, kuri ir klasificējami kā kukuļi un nav atmaksājami. Tāpat ir noderīgi sniegt informāciju par šādiem maksājumiem nodokļu līgumu partneriem, un jo īpaši sekmēt spontāno vai automātisko informācijas apmaiņu par komisijām, iemaksām un līdzīgiem maksājumiem. Skatīt zemāk 7. sadaļā par nodokļu līgumu partneriem pieejamo informāciju.

VALSTIS, KURĀS TIEK PRASĪTS ATSKAITĪTIES PAR KOMISIJAS MAKSĀJUMIEM, ŠEIT VARĒTU IEVIETOT SAISTĪTĀS ATSAUCES UZ LIKUMDOŠANU, KAS NOSAKA ŠĀDU KĀRTĪBU

6. Pārbaudes plāns un atbilstības kontrole

38. Veicot iepriekšēju plānošanu un visu ieņēmumu pārbaudi, pārbaudes veicēju pārraugu un pārbaudītāji tiks brīdināti par situācijām, kuras ir uzskatāmas par tādām, kas rada nelegālus vai neatbilstošus maksājumus, kā, piemēram, kukuļus. Ja tas tiek uzskatīts par atbilstošu un nepieciešamu, pārbaudes plāns ietvers apsvērumus par sekojošas atbilstības pārbaudīšanu:

- Pārbaudīt iekšējā audita ziņojumus un ar tiem saistītus darba dokumentus, lai noteiktu, vai pastāv kādas atsauces uz jebkādu slepenu vai slēptu korporatīvo fondu izveidi.
- Izskatīt nodokļu maksātāja eksemplārus tām atskaitēm, kas iesniegtas citām valsts regulējošajām iestādēm.
- Pienācīgi izvērtēt ārvalstu uzņēmumus, darbības, līgumu vai cenu vienošanās, līdzekļu pārskaitīšanu un zemu nodokļu zonu izmantošanu.

7 Informācija no citām valsts iestādēm

39. Veicot iepriekšēju plānošanu un korporatīvo gadījumu pārbaudi, pārbaudes veicēju pārraugam un nodokļu pārbaudītājiem ir jāizskata informācija, kas pieprasīta no valdības iestādēm.

40. Lai iegūtu informāciju, kas saistīta ar melnajām kasēm, kukuļiem, politiskām iemaksām un citu ar nodokļiem saistītu informāciju, griezties citās valsts iestādēs, kā, piemēram, biržas uzraudzības iestādē vai valdības aģentūrās, kas apdrošina ārvalstu risku.

VALSTIS SAVĀS ROKASGRĀMATĀS TIEK AICINĀTAS SNIEGT PAPILDUS PIEMĒRUS

8. Informācija, kas pieejama no nodokļu līgumu partneriem

41. Korporatīvo gadījumu pārbaudīšanas laikā pārbaudes veicēju pārraugam un nodokļu pārbaudītājiem ir arī jāizskata informācija, ko viņi var saņemt no nodokļu līgumu partneriem. Informācijas apmaiņas nodrošināšanai iespējams izmantot dažādus tiesiskos mehānismus: divpusējas nodokļu konvencijas ar pantu par informācijas apmaiņu, kas balstīts uz OECD Modeļa nodokļu konvencijas 26. pantu, un daudzpusējus instrumentus par savstarpēju palīdzību nodokļu jautājumos. Attiecībā uz ārvalstu amatpersonu kukuļošanu, visticamāk, piemērotas būs divas informācijas apmaiņas formas – apmaiņa pēc pieprasījuma un spontānā apmaiņa:

- Apmaiņa pēc pieprasījuma notiek tad, kad viens līguma partneris iesniedz otram līguma partnerim specifiskus jautājumus saistībā ar konkrētu lietu. Līdz ar to informācijas pieprasījums var būt noderīgs, lai palīdzētu noteikt aizdomīga maksājuma dabu. Tāpat var būt iespējams pieprasīt veikt nodokļu pārbaudi ārzemēs un pat ar ārvalstu nodokļu pārbaudzi veicēja līdzdalību, ja pieprasītās valsts vietējā likumdošana pieļauj ārvalstu nodokļu amatpersonas klātbūtni audita laikā.
- Spontāna informācijas apmaiņa arī var palīdzēt atklāt aizdomīgu maksājumu. Šādā gadījumā konkrēti fakti, ko ārvalstu nodokļu amatpersona atklājusi audita vai izmeklēšanas laikā, un kas varētu būt interesanti saistībā ar nodokļiem citā jurisdikcijā, tiek nodoti šādas jurisdikcijas rīcībā bez iepriekšēja pieprasījuma. Informācijas nodošanu veic attiecīgo valstu kompetentās iestādes.
- Automātiska apmaiņa ietver sistemātisku informācijas pārraidi saistībā ar konkrētiem ienākumu jautājumiem (piem. pasīvie ienākumi, pensijas. OECD rekomendācijas par modeļa vienošanās izmantošanu – OECD modeļa sapratnes memorands par automātisku informācijas apmaiņu nodokļu nolūkiem C(2001)28 attiecas uz automātisku dažāda veida nodokļu informācijas apmaiņu un satur īpašu atsauci uz nepieciešamību uzlabot starptautisko sadarbību, lai apkarotu ārvalstu amatpersonu kukuļošanu. Dokumenta 2 n) pantā ir teikts, ka “kompetentām iestādēm ir jācenšas apmainīties ar informāciju par komisijas maksām un citiem līdzīgiem maksājumiem”. Turklāt rekomendāciju projekts iesaka kompetentām iestādēm vienoties par “nodokļu informācijas apmaiņas intensificēšanu (spontāno un pēc pieprasījuma) attiecībā uz sekojošām ienākumu kategorijām: komisijas maksas, brokeru maksājumi un cita veida atlīdzība, kas izmaksāta fiziskām vai juridiskām personām”.

42. Informācijas apmaiņu abās jurisdikcijās veic kompetentas iestādes, kam ir tiesisks pamats veikt informācijas apmaiņu. Tieši kontakti ar ārvalstu nodokļu amatpersonām netiek pieļauti, izņemot, ja kompetentas iestādes speciāli pilnvaro šādas tiesības. Turklāt, ja informācija tiek sniegta saskaņā ar divpusējas nodokļu konvencijas pantu par apmaiņu vai saskaņā ar īpašu instrumentu, kas paredz informācijas apmaiņu, konfidencialitātes nosacījumi nepieļaus informācijas nodošanu, ja krimināls nodarījums nebūs arī nodokļu likumu pārkāpums, jo informāciju iespējams sniegt “tikai personām vai iestādēm, kas saistītas ar līgumslēdzēju valstu piemēroto nodokļu novērtējumu vai iekasēšanu, ar to saistītu tiesību normu izpildes nodrošināšanu vai tiesisko vajāšanu, vai attiecīgu sūdzību izskatīšanu.

Vienlaicīgas nodokļu pārbaudes

43. Vienlaicīgas nodokļu pārbaudes var būt vēl viens līdzeklis ārvalstu amatpersonu kukuļu atklāšanai. OECD 1992. gada Modeļa vienošanās par vienlaicīgu nodokļu pārbaudzi veikšanu apgalvo, ka “vienlaicīgu nodokļu pārbaudzi galvenais mērķis ir, cita starpā: noteikt nodokļu maksātāja pareizās saistības gadījumos, kur: (...) tiek atklāti neuzrādīti ienākumi, naudas atmazgāšana, atgriezeniski maksājumi, kukuļi, nelikumīgi maksājumi, utt.”

44. Dalībvalstīm, kas slēdz līgumus par vienlaicīgu nodokļu pārbaudzi veikšanu, tiek ieteikts izmantot OECD 1992. gada Modeļa vienošanos par vienlaicīgu nodokļu pārbaudzi veikšanu, kas apgalvo, ka vienlaicīgu nodokļu pārbaudzi mērķis var būt noteikt nodokļu maksātāja pareizās saistības gadījumos, kur tiek atklāti atgriezeniski maksājumi, kukuļi, nelikumīgi maksājumi, utt.

ŠEIT VALSTIS VAR IEVIETOT INFORMĀCIJU PAR SAVĀM IZMANTOTAJĀM PROCEDŪRĀM KOMPETENTU IESTĀŽU KONTAKTĒŠANAI UN IEKĻAUT NORĀDES UZ SAVĀM INFORMĀCIJAS APMAIŅAS VADLĪNIJĀM

9. Pārbaūžu metodes

45. Šīs sadaļas mērķis ir sniegt vadlīnijas par procedūrām un metodēm, kuras nepieciešams izmantot, veicot efektīvu pārbaudi, un konkrēti, meklējot kukuļus. Lai identificētu kukuļu maksājumus, var būt noderīgas attiecīgas analītiskas datorprogrammas.

Metodes pierādījumu uzkrāšanai tiešie saistībā ar kukuļu atklāšanu:

46. Šīs metodes ietver, piemēram, sekojošo:

Analītiskie testi, kā, piemēram, bilances pozīciju analīze, lai atklātu lielus, netipiskus vai apšaubāmus kontus. Analītiskie testi izmanto salīdzinājumu un saistības, lai izdalītu kontus un darījumus, kurus nepieciešams tālāk izmeklēt, līdz tiek konstatēts, ka tālākas pārbaudes nav nepieciešamas.

Dokumentēšana kā, piemēram, nodokļu maksātāja grāmatvedības un ierakstu pārbaude, lai noteiktu to saturu un precizitāti, un lai pamatotu summas, kuras tiek pieprasītas kā nodokļu atmaksa.

Iztauja kā, piemēram, nodokļu maksātāja vai trešās puses (ja tas tiesiski ir iespējams) intervija. Informācija no neatkarīgas trešās puses var apstiprināt nodokļu maksātāja sniegtās informācijas precizitāti.

Testēšana – kā, piemēram, darījumu izsekošana, lai noteiktu, vai tie ir pareizi reģistrēti un apkopoti nodokļu maksātāja grāmatvedībā un ierakstos.

Sekojošās pārbaudes metodes pārbaūžu veicēji var izmantot, lai savāktu pierādījumus par kukuļošanu: intervijas un nodokļu maksātāja iekšējās kontroles novērtēšana.

10. Intervijas: mērķis

47. Tādā mērā, kā likums to atļauj, nodokļu pārbaūžu laikā intervijas sniedz informāciju par nodokļu maksātāja finanšu vēsturi, biznesa darbībām un grāmatvedību un uzskaiti. Intervijas tiek izmantotas, lai iegūtu informāciju, kas nepieciešama informētu secinājumu veikšanai par pārbaudes plašumu/dziļumu un lai atrisinātu neskaidrus jautājumus. Intervijas tiek izmantotas, lai gūtu norādes, attīstītu informāciju un rastu pierādījumus.

48. Mutiskas liecības ir nozīmīgs faktors, lai atrisinātu nodokļu gadījumus, un konkrēti arī atklātu kukuļus, jo tās sniedz informāciju, kas citādi nav pieejama no fiziskās dokumentācijas, un kas ir saistoša, bet neatspoguļojas nodokļu maksājumos.

Ko intervēt

49. Krāpšanas un kukuļu atklāšanai nepieciešams intervēt personas, kurām ir visvairāk zināšanu par kopējo finanšu ainu un vēsturi attiecībā uz pārbaudāmo personu vai iestādi, kā, piemēram, izpilddirektoru, finanšu direktoru, par starptautisko sadarbību atbildīgo amatpersonu, par valdības jautājumiem atbildīgo amatpersonu, direktorus, kuri nav korporācijas amatpersonas, bet kuri piedalās audīta komitejās vai kuriem ir līdzīga atbildība, kā arī citas personas pēc nepieciešamības.

Interviju dokumentēšana

50. Pēc intervijas pārbaūžu veicēji var sagatavot intervijas ziņojumu, norādot datumu, laiku, vietu un klātesošās personas, kā arī to, kas intervijas laikā tika konstatēts. Pārbaudes veicējam ziņojumu nepieciešams parakstīt un datēt. Ziņojums ir jāiekļauj konkrētā gadījuma lietā. Tas var noderēt nodokļu pārbaudei, kā arī tad, ja saskaņā ar likumu pārbaudes veicējam ir jāinformē prokuratūras administrācija par kukuļdošanas gadījumiem.

Interviju metodes

51. Īpaša uzmanība ir jāpievērš intervēšanas metodēm. Ir svarīgi, lai nodokļu pārbaūžu veicējs vienmēr saglabātu kontroli pār interviju, un vēl jo svarīgāk tas ir tad, ja viņam ir aizdomas par kukuļošanu. Pārbaūžu veicējiem ir jānosaka intervijas temps un virziens. Nepārtraukti nepieciešams novērtēt, vai nodokļu maksātājs virzās uz būtisku informāciju vai tikai izvairās.

Jautājumu uzbūve

52. Nodokļu maksātāju intervēšanai iespējams izmantot četru veidu jautājumus: atvērtos, slēgtos, pārbaudošos un uzvedinošos. Nodokļu pārbaudes veicējam ir jāizlemj, kāda veida jautājums ir vispiemērotākais, lai atklātu nelegālu maksājumu.

Veids	Apraksts
Atvērtie jautājumi	Jautājumi tiek formulēti tā, lai uz tiem būtu nepieciešams sniegt atbildi stāstījuma veidā. Tie tiek veidoti, lai uzzinātu par vēsturi, notikumu secību vai aprakstu. Uzdodiet atvērtos jautājumus par nodokļu maksātāja biznesu. Šāda veida jautājuma priekšrocība ir tā, ka tas sniedz vispārēju apskatu par kādu nodokļu maksātāja vēstures aspektu. Trūkums ir tas, ka šāda veida jautājums var novest pie izvairīšanās.
Slēgtie jautājumi	Jautājumi ir piemērotāki noteiktas informācijas iegūšanai, piemēram, datumi, vārdi un daudzumi. Šie jautājumi ir konkrēti un tieši. Uzdodiet <u>slēgtos jautājumus par tādu fona informāciju kā maksājumi valsts amatpersonām</u> . Slēgti jautājumi ir noderīgi, ja nodokļu maksātājam ir grūti sniegt precīzu atbildi. Tāpat tie ir noderīgi, lai precizētu atbildi uz atvērtu jautājumu. Slēgto jautājumu trūkums ir tas, ka atbilde aprobežojas ar tieši to, kas tika prasīts, un tas var likt nodokļu maksātājam justies neērti.
Pārbaudošie jautājumi	Šie jautājumi apvieno atvērtu un slēgtu jautājumu elementus. Tie tiek izmantoti, lai dziļāk pievērstos kādam jautājumam. Piemēram, iztaujājot par nodokļu maksātāja izdevumiem konsultantiem, pajautājiet “Kāds ir šo izdevumu biznesa nolūks?” Šāda veida jautājumu priekšrocība ir tā, ka nodokļu maksātāja atbilde ir ievirzīta, bet nav ierobežota.
Uzvedinošie jautājumi	Uzvedinošie jautājumi norāda, ka intervētājs jau ir izdarījis secinājumus, vai arī parāda, ko intervētājs vēlas dzirdēt. Ierobežojiet uzvedinošo jautājumu izmantošanu. Izmantojiet tos tad, ja meklējat apstiprinājumu, jo atbilde ir izteikta jautājuma formā. Piemēram: Tātad jūs nesaglabājat rēķinus par konsultāciju izdevumiem?

ŠEIT VALSTIS VAR IEVIETOT NORĀDES UZ SAVIEM VIETĒJIEM NOTEIKUMIEM PAR NODOKĻU MAKSĀTĀJU INTERVĒŠANU NODOKĻU PĀRBAUŽU LAIKĀ.

11. Nodokļu maksātāja iekšējās kontroles novērtēšana

53. Iekšējā kontrole tiek definēta kā “nodokļu maksātāja politika un procedūras, lai noteiktu, mērītu un nodrošinātu biznesa darbības, un novērstu nepareizas finanšu informācijas uzrādīšanu”. Nodokļu maksātāja iekšējās kontroles novērtēšana ir nepieciešama, lai noteiktu ticamību tai grāmatvedībai un reģistriem, kas ir saistoša, ja pastāv aizdomas par krāpšanos vai aizdomīgiem maksājumiem. Ir būtiski novērtēt iekšējās kontroles, lai noteiktu piemērotas audīta metodes, ko izmantot pārbaudīšanas laikā.

Galvenie soļi iekšējās kontroles novērtēšanā

54. Iekšējās kontroles novērtēšanu iespējams aprakstīt kā pārbaudītāja veiktu analīzi, lai saprastu un dokumentētu visas biznesa darbības. Novērtēšanas procesa galvenie soļi ir saprast kontroles vidi, uzskaites sistēmu un kontroles procedūras.

Kontroles vide

55. Pirmā joma, kuru pārbaudītājiem nepieciešams saprast, ir biznesa kontroles vide. Kontroles vide sastāv no daudziem faktoriem, kas ietekmē biznesa politikas un procedūras. Tādi faktori kā vadības filozofija, vadības darbības stils, organizācijas struktūra, personāla politika un biznesu iespaidojošā ārējā ietekme arī var norādīt uz iespējamo kukuļošanu. Lai novērtētu kontroles vidi, pārbaudes veicējiem ir detalizēti jāizprot biznesa darbība.

Uzskaites sistēma

56. Otrā interesējošā joma iekšējās kontroles sistēmā ir tā, ka pārbaudes veicējiem ir jāizprot uzskaites sistēma. Zināšanu iegūšana par uzskaites sistēmu sniedz informāciju par daudziem nodokļu maksātāja darījumiem.

57. Pārbaudes veicējiem ir jāapgūst zināšanas par to, kā bizness ikdienā darbojas attiecībā uz klientiem, piegādātājiem, vadību, pārdošanu, veiktajiem darbiem, cenu noteikšanu, atrašanās vietu, darbiniekiem, izmantotajiem resursiem, ražošanu un reģistru vešanu.

Kontroles procedūras

58. Kontroles procedūras ir vadības politikas un procedūras, lai sasniegtu biznesa mērķus. Kontroles procedūras ir noteiktās metodes, lai nodrošinātu, ka bizness darbojas kā iecerēts. Pienākumu sadale ir primārā kontroles procedūra, kuru pārbaudes veicējs aplūko. Ja pienākumu sadale ir veikta pienācīgi, tas samazinās jebkuras personas iespējas kļūdīties un slēpt kļūdas vai nepareizu darbību, piemēram, lai starp citiem ierastajiem pienākumiem maksātu kukuļus.

12. Īpašas pārbaudes procedūras

59. Izvēloties izmantojamās īpašās pārbaudes procedūras, pārbaudes veicēju pārraugam ir jāpatur prātā pārbaudes nolūks, nepieciešamais dziļums un pārbaudes kontroles veids.

60. Īpašās pārbaudes konkrētajam mērķim ir jābūt labi definētam tajā brīdī, kad tā tiek iekļauta Speciālās pārbaudes jautājumos. Piemēram, konkrētas īpašās pārbaudes mērķis var būt identificēt maksājumus valsts amatpersonām. Pārbaudei jābūt vērstai uz to kontu vai kontiem, kas visticamāk ietvers biznesa darījumus, kuriem vēsturiski ir liela varbūtība būt saistītiem ar kukuļu maksājumiem.

Kukuļus iespējams atrast ikvienā biznesa sektorā. Tomēr kopēja iezīme tām nozarēm, kur ir konstatēti kukuļi, ir būtiskā tehnisko zināšanu elementa nozīme. Cits kopējs aspekts varētu būt nepieciešamība saņemt valdības atļauju, lai veiktu konkrētas darbības. Dažas no šīm nozarēm ir naftas atradņu izpēte, celtniecība un rūpniecība. Daži piemēri ir saistīti ar investīcijām infrastruktūrā telekomunikācijām un spēkstaciju celtniecībā. Tālāk ir sniegts piemērs par kukuļa maksājumu saistībā ar naftas atradņu izpēti

61. Naftas un dabasgāzes atradņu izpētē un ieguvē iesaistītas korporācijas amatpersonas apstiprināja maksājumus ārvalstu filiāles biznesa aģentam, kurš nodeva maksājumus šīs valsts valdības amatpersonai, lai iegūtu ārvalstu filiālei labvēlīgu valdības lēmumu. Šie maksājumi tika slēpti, tos dokumentējot un reģistrējot kā iegādes un aprīkojuma remontu.

Melnās kases

62. Šī sadaļa sniedz informāciju par audita metodēm un atbilstības pārbaudēm, lai palīdzētu noteikt un izvērtēt korporāciju “melnās kases” vai jebkādu citu shēmu, ko iespējams izmantot, lai apietu nodokļu likumus vai maksātu kukuļus valsts amatpersonām. Šādas shēmas slepeni melno kasu izveidei un apzinātai korporācijas apliekamā ienākuma neuzrādīšanai ir liela problēma valstu nodokļu likumdošanā.

Definīcija

63. Korporāciju melnās kases ir konti vai kontu grupas, kas vispārīgi izveidotas ar sarežģītu shēmu palīdzību ārpus uzņēmuma parastās iekšējās kontroles, ar nolūku izdarīt politiskus maksājumus, maksāt kukuļus, veikt atgriezeniskos maksājumus, finansēt korporācijas amatpersonu privātos izdevumus un veikt citas nelegālas darbības. Vispārīgi tajās tiek iesaistītas korporācijas augstākā līmeņa amatpersonas, un shēmas tiek īstenotas ar dažādiem darījumiem, gan caur vietējām, gan ārvalstu filiālēm.

Piemēri

- Ierasta prakse shēmām ārzemēs ir tāda, ka savā zemē esošs mātes uzņēmums izmanto ārvalstu filiāli, ārvalstu konsultantu vai ārvalstu bankas kontu, lai “atmazgātu” līdzekļus, iegūstot naudu, ko atgriezt atpakaļ mātes uzņēmumā kā melnās kases līdzekļus maksājumiem savas valsts amatpersonām. Protams, līdzekļi netiktu atgriezti atpakaļ, ja maksājumi ir jāveic ārvalstu amatpersonām.
- Melnās kases līdzekļi, kas rodas no atļaidēm ārvalstu juridiskajiem konsultantiem. Ārvalstu juridisks konsultants, kas sniedz arī likumīgus konsultāciju pakalpojumus iekšzemes uzņēmumam, piestāda tam pārmērīgi augstus rēķinus, un tad pārskaita atpakaļ līdzekļus maksātājam skaidrā naudā.
- Amatpersonām un/vai galvenajiem darbiniekiem tiek maksāta papildus kompensācija, kas balstās uz viņu solījuma vai nu iemaksāt daļu no prēmijas vai tās neto summu (pēc nodokļiem) kā politisku maksājumu vai kā kukuli.
- Korporācijas pārmērīga kapitalizācija: biznesa uzņēmums iegūst nekustamu vai kustamu mantu par summu, kas pārsniedz šīs mantas patieso tirgus vērtību. Pārniegums tiek atskaitīts vai ieskaitīts atpakaļ un shēmas ierosinātājs to izmanto, lai veiktu iemaksas politiskām organizācijām vai maksājumu valsts amatpersonām.

- Tiek veikti maksājumi juridiskajām firmām, kuras darbojas kā līdzekļu pārskaitītājs, noguldot līdzekļus uzticības personu kontos, no kurienes tie tiek izlietoti politisko kampaņu komitejām, kā to norādījušas maksājumu veikušās korporācijas amatpersonas, vai arī līdzekļi tiek izlietoti valsts amatpersonām.

Korporatīvās procedūras neatbilstošiem maksājumiem

64. Nodokļu pārbaūžu veicējs var arī uzdot tiešus jautājumus, lai atklātu kukuļus. Jebkurā gadījumā pārbaudes veicēja pārraug izlems, vai izvēlētam korporācijas amatpersonām, atbildīgajiem darbiniekiem un citiem indivīdiem uzdot 1. līdz 5. jautājumu no 1. ielikuma. Situācijās, kad šie jautājumi ir atbildēti agrākās pārbaudēs, ir jāapsver 2. ielikumā sniegtās vadlīnijas, lai noteiktu, vai šos jautājumus uzdot turpmākajos gados.

65. Papildus jautājumus iespējams uzdot, ja to attaisno jebkādas atbildes uz kādu no jautājumiem vai konkrētā gadījuma fakti un apstākļi; tomēr ir jāapsver iespēja izmantot nodokļu konsultanta palīdzību, izstrādājot šādus jautājumus.

66. Jautājumu uzdošanai izvēlētajiem indivīdiem būtu jābūt tiem pašreizējiem vai agrākiem darbiniekiem vai direktoriem, kuriem visticamāk ir vai ir bijušas pietiekamas pilnvaras, kontrole vai zināšanas par korporācijas darbībām, lai apzinātos korporācijas līdzekļu iespējamo nelikumīgo izmantošanu. Tas, piemēram, ietvertu izpilddirektoru, finanšu direktoru, par starptautisko sadarbību atbildīgo amatpersonu, par valdības jautājumiem atbildīgo amatpersonu, direktorus, kuri nav korporācijas amatpersonas, bet kuri piedalās audīta komitejās vai kuriem ir līdzīga atbildība, kā arī citas personas pēc nepieciešamības.

67. Jautājumu uzdošanai izvēlētajam indivīdam ir nepieciešams skaidri saprast, ka jēdziens “korporācija” ietver pārbaudāmo nodokļu maksātāju, jebkādu filiāli, mātes uzņēmumu vai saistītu korporāciju, un jebkādu kopuzņēmumu, līgumsabiedrību, trastu vai asociāciju, kurā šādai korporācijai ir savas intereses. Iztaujātajam indivīdam ir jānorāda, uz kuriem gadiem jautājumi attiecas.

68. Tas, par kuriem gadiem ir jāuzdod jautājumi, ir jānosaka katrā gadījumā atsevišķi.

69. Metodi jautājumu uzdošanai, mutiskajām atbildēm atvēlēto laiku un rakstisko apstiprināto atbilžu saņemšanai noteikto laiku noteiks pārbaudes veicēja pārraug.

70. Ja kāds indivīds atsakās atbildēt uz jebkādu no pārbaudītāja jautājumiem vai atsakās ar zvērestu vai galvojumu apstiprināt rakstisku paziņojumu, ja juridiski tas ir iespējams, par šo personu var izdot pavēli un iegūt liecību.

71. Ja uz kādu no šiem jautājumiem atbilde ir apstiprinoša, ir nepieciešams piefiksēt visas detaļas, kas saistās ar šo darījumu. Atbildes uz visiem jautājumiem tiks izskatītas kopā ar visu pārējo pieejamo informāciju. Ja būs nepieciešami tālāki paskaidrojumi, tiks veiktas turpmākas intervijas.

Pārbaudēs izmantojama anketa (ja tas ir iespējams saskaņā ar vietējo likumdošanu)

72. Sekojošos jautājumus iespējams vispirms iesniegt saistībā ar korporācijas veicamo nodokļu maksājumu pārbaudi:

- Jūs varat nosaukt savu amatu korporācijā un jūsu konkrēto atbildības jomu. Tomēr jautājumi neaprobežojas ar zināšanām, kuras jūs esat ieguvis, veicot savus oficiālos pienākumus, bet ir atbildami saskaņā ar jūsu zināšanām, pārlicību un atmiņām, neatkarīgi no to avota.
- Apzinoties sodu par zvēresta laušanu¹, jums ir jāapgalvo, ka uzskatāt savas atbildes par patiesām un pareizām attiecībā uz katru materiālu jautājumu. Kopā ar atbildēm jūs varat sniegt sīkāku paskaidrojošo informāciju. Ja jūs neesat pārliecināti, vai konkrēts darījums attiecas uz jautājuma aptvertu sfēru, jūs varat šo jautājumu apspriest ar pārbaudes veicēju. Ja pēc apspriešanās jūs uzskatāt, ka jebkāda atbilde nepieciešama kvalifikācija, jums skaidri jānorāda uz šādas kvalifikācijas būtību.

NB: Ja pārbaudes veicējs secina, ka jebkāda kvalifikācija ir divdomīga vai nepamatota, vai arī atbilde uz kādu jautājumu saistīta ar papildus informācijas iegūšanu, pārbaudes veicējs jums var iesniegt papildus jautājumus atbildēšanai.

73. Visas norādes uz korporāciju šeit ietver ne tikai pašu korporāciju, bet arī jebkādu filiāli, mātes uzņēmumu vai saistītu korporāciju, un jebkādu kopuzņēmumu, līgumsabiedrību, trastu vai asociāciju, kurā šādai korporācijai ir savas intereses.

1. ielikums: Pārbaudēs izmantojama anketa

Vai laika periodā no _____ līdz _____ korporācija, kāda korporācijas amatpersona vai darbinieks, vai jebkāda cita persona, kas darbojas korporācijas vārdā, tieši vai netieši ir devusi kādu kukuli, veikusi atgriezenisko maksājumu vai citu līdzīga veida vai būtības likumīgu vai nelikumīgu maksājumu jebkādam privātam vai valsts personai vai iestādei savā zemē vai ārzemēs, neatkarīgi no formas – vai maksājums veikts naudā, ar īpašumu, vai ar pakalpojumiem, lai iegūtu labvēlīgu attieksmi biznesa nodrošināšanai vai lai iegūtu īpašas atļaujas, vai lai maksātu par jau iegūtu labvēlīgu attieksmi biznesa nodrošināšanai vai īpašām atļaujām?
Vai laika periodā no _____ līdz _____ korporācijas līdzekļi vai korporācijas īpašums jebkādā veidā tika ziedots, aizdots vai tieši vai netieši nodots par labu vai ar mērķi vērsties pret jebkādu vietēju vai ārvalstu valdību vai tās iestādi, politisku partiju, politisku kandidātu vai politisku komiteju?
Vai laika periodā no _____ līdz _____ kāda korporācijas amatpersona, darbinieks, līguma slēdzējs vai aģents tieši vai netieši saņēma no korporācijas kompensāciju par patērēto laiku vai tēriņiem saistībā ar darbībām par labu vai ar mērķi vērsties pret jebkādu vietēju vai ārvalstu valdību vai tās iestādi, politisku partiju, politisku kandidātu vai politisku komiteju?
Vai laika periodā no _____ līdz _____ korporācija tieši vai netieši sniedza jebkādu aizdevumu, ziedojumu, vai cita veida izdevumus kādai korporācijas amatpersonai vai darbiniekam, vai jebkurai citai personai, saistībā ar maksājumiem, kas tieši vai netieši izdarīti vai veicami par labu vai ar mērķi vērsties pret jebkādu vietēju vai ārvalstu valdību vai tās iestādi, politisku partiju, politisku kandidātu vai politisku komiteju?
Vai laika periodā no _____ līdz _____ korporācija vai jebkāda cita persona vai iestāde, kas darbojas tās vārdā, uzturēja bankas kontu vai jebkādu cita veida kontu savā zemē vai ārzemēs, kas netika atspoguļots korporācijas grāmatvedībā un reģistros, vai kas netika uzskaitīts, nosaukts vai identificēts korporācijas vārdā?

1. penalties for perjury may not exist under such circumstances in all legal systems

2. ielikums: Vadlīnijas par korporācijas melnās kases izmantošanas anketu sekojošo gadu pārbaudēs

Iepriekšējās pārbaudēs jautājumi ir devuši vislielāko atdevi gadījumos, kur iesaistītas daudznacionālas korporācijas ar nozīmīgām darbībām ārvalstīs. Nepieciešams ņemt vērā sekojošus faktorus, lai noteiktu, vai šos jautājumus uzdot sekojošajos gados:

Vai pagātnē korporācija veikusi neatbilstošus maksājumus vai iesaistījusies jebkādas darbībās ar melnajām kasēm;
Esošā informācija norāda uz neatbilstošu maksājumu vai melno kasu esamību vai lielu varbūtību;
Vai konkurenti vai citi šajā nozarē ir veikuši neatbilstošus maksājumus vai rīkojušies ar melnajām kasēm;
Korporācijas izmantoto kontroles mehānismu apmērs, lai novērstu neatbilstošus maksājumus vai melnās kases izveidi;
Korporācijas iekšējo auditoru un/vai ārējo auditoru kontroles pakāpe attiecībā uz neatbilstošu maksājumu izmantošanu vai melnās kases izveidi;
Efektīva korporācijas politika attiecībā uz neatbilstošiem maksājumiem vai melnās kases izveidi;
Vai korporācija ražo produktus, kas tiek tirgoti ļoti konkurējošos tirgos, jo īpaši produktus, kas atrodas stingrā valdības kontrolē;
Vai korporācijai ir nozīmīgi darījumi ar visa līmeņa valdības iestādēm, vai tas būtu ārzemēs vai savā zemē, un vai korporācijai ir sadarbība ar ārvalstu kvazi-valdības organizācijām;
Vai korporācijai ir ārvalstu uzņēmums, kas darbojas autonomi, mātes uzņēmumam to tiešā veidā kontrolējot nedaudz vai nekontrolējot nemaz;
Vai korporācija ir veikusi nozīmīgas cita biznesa iegādes, vai arī ir būtiski mainījusi īpašniekus, vadību vai veicamā biznesa veidu;
Vai pārbaude ir parādījusi jebkādas mēģinājumus slēpt šķietami neatbilstošas darbības, vai arī tā atklāj situācijas, kurās iesaistīti netipiski apstiprinājumi, kas apiet parastos kanālus; un
Jebkādi citi faktori, dēļ kuriem, pēc pārbaudes veicēju pārrauga uzskatiem, jautājumu izmantošana var būt piemērota.
Izskatot to, vai jautājumus nepieciešams uzdot, noteicošs nav neviens atsevišķs faktors vai to kombinācija. Vērtējums par to, vai uzdot jautājumus, būs pārbaudes veicēju pārrauga ziņā, izskatot vadlīnijas kopumā. Iemesli jautājumu uzdošanai vai neuzdošanai ir pilnībā jāpaskaidro pārbaucēju darba dokumentos.

13. Kukuļu novērošana: standarta veidlapa nodokļu pārbaucēju ziņošanai vadībai par atklātajiem kukuļiem

74. Nodokļu administrācijas savā Centrālajā audita departamentā var vēlēt izveidot novērošanas sistēmas attiecībā uz kukuļiem, kas atklāti nodokļu pārbaucēju laikā. Nodokļu pārbaucēju veicēji varētu sūtīt savāktu informāciju par atklātajiem kukuļiem, lai izveidotu datu bāzi, ko izmantot statistikas nolūkiem, kā arī tendenču analīzei un kā palīg līdzekli audita plānu izstrādē. Sniegtā veidlapa ir iecerēta, lai atvieglotu atskaitīšanās sistēmu. To iespējams piemērot valstu vajadzībām un specifikai.

Veidlapa nodokļu pārbaužu veicējiem ziņošanai vadībai par atklātajiem kukuļiem

(Pielikumi šim ziņojumam nav obligāti)

1.sadaļa Gadījuma kontrole

1a. Darbība: Uzsākt   Atjaunot

1b. Veids: Maksātājs   Saņēmējs

1c. Nosauk TIN un maksātāja vai saņēmēja adresi:

_____

_____

_____

1d. Gadījuma numurs: _____

1e. ieraksta datums (dd/mm/yyyy): _____

2.sadaļa Ziņojuma saņēmējs (aizpilda valsts centrālais nodokļu departaments, kas uzrauga kukuļu maksājumus)

2a. Kontakta persona:

_____

2b. Adrese:

_____

2c. Telefona numurs:

_____

2d. Faksa numurs

_____

2e E-pasta adrese

_____

3.sadaļa Ziņojuma avots

3a. Kontakta persona:

_____

3.b Adrese:

_____

3c. Telefona numurs:

_____

3d. Faksa numurs

_____

3e. E-pasta adrese

_____

4.sadaļa Gadījuma identifikācija

	Maksātājs:	Saņēmējs:
4a. Valsts:		
4b. Nozare: rūpniecība, celtniecība utt.		
4c. Biznesa lielums (aktīvi):		
4d. Amats (Vadītājs, amatpersona, utt.):		
4e. Nodokļu gads(i), ko tas ietekmē:		
4f. Izmeklējamais(ie) pārkāpums(i)	civilais ☐	kriminālais ☐ vēl jānosaka ☐
4g. Īsi aprakstīt pārkāpumu(s)	_____	
	_____	
	_____	
4h. Kukuļa maksāšanas metode: (nauda, īpašums, maksājums, kas pārsniedz preču vai pakalpojumu patieso tirgus vērtību, utt.)	_____	
	_____	
4i. Kukuļa vērtība (norādīt valūtu)	_____	
4j. Ar pārkāpumu saistītā nodokļa summa (norādīt valūtu):		
civilā	_____	
kriminālā	_____	

Zinojums par kukuļošanu

5.sadaļa Noteikšanas metode

	Maksātājs:	Saņēmējs
5a. Slēpti ienākumi:	☐	☐
5b. Nepatiesi biznesa izdevumi:	☐	☐
5c. Nepatiesi vai grozīti pārskati, dokumenti, rēķini:	☐	☐
5d. Nepatiesi ieraksti, divkāršā grāmatvedība:	☐	☐
5e. Analītiskie testi, intervijas, utt.:	☐	☐
5f. Bankas konts/fonds:	☐	☐
5g. Fiktīvi darbinieki	☐	☐
5h. Naudas atmazgāšana / valūtas pārkāpumi	☐	☐
5i. Obligāta ziņošana par maksājumiem (komisijas, konsultanti, nodevas utt.)	☐	☐
5j. Informācija no citām valdības iestādēm	☐	☐
5k. Informācija no līgumu partneriem (skat VII)	☐	☐
5l. Cita: _____		
5m. Zemu nodokļu zona (jā/nē) _____ Valsts _____		
Īsi aprakstīt atklāšanas metodi _____		
_____		
_____		

6.sadaļa Gadījuma statuss

Tekošais statuss:	Maksātājs:	Saņēmējs:
6a. Atvērts	☐	6c. Atvērts ☐
6b. Slēgts	☐	6d. Slēgts ☐
Īsi aprakstīt statusu _____		
_____		

7.sadaļa Informācijas apmaiņa ar līgumu partneriem

Vai notika informācijas apmaiņa

7a. Yes

7b. No

7c. Ja jā, norādīt, vai informāciju sniedza

7d pēc pieprasījuma

7e spontāni

7.f automātiski

7.g Valsts, kura sniedza informāciju: